

Odbor bode tudi še dalje na šole, po krajih, kjer pretí ta nesreča, zlasti na nedeljske šole obračal svojo pozornost, da jim pošilja voditelj opazovalne postaje v Brežicah, gospod Julij Hansel, preparatov in da dobivajo od odbora lúp. Lansko leto sem jaz sè svojimi potnimi pouki izpolnil svojo dolžnost, bodoče leto bodem jim razširil krog in jih pomnožil.

Gospod družbeni prvosednik na to pravi: Centralni odbor Vam izreka za Vaše odlično delovanje pri razstavi v Novem mestu kakor tudi za Vaš neprestani trud o Phylloxeri najsrčnejšo zahvalo. (Pohvala.)

Gospod Ogulin prihaja do poslednjega predloga podružnice novomeške, da bi se namreč zasajale razne primerne vrste vrb za plesti jerbáse in bi se poučevali ljudje, kako jih plesti. Ko delata Ribničan in Kočevar pozimi v gozdi, ter si pripravljata les za svoje izdelke in tako služita lepe novce, ne pozna mnogo Dolenjcev tega dela, ako tudi bi si s pletenjem raznih izdelkov iz prôtja, po katerih se zeló poprašuje, lahko kaj prislužili. Tú velja zatorej le poučiti kmetovalce, naj obilo zasajajo béko in uralsko vrbo, da je bode dovelj za domači obrt, in potem je silno potrebno, da se pošljejo kmetškemu ljudstvu učitelji, kateri ga poučé v tej novi stroki obrtstva, ter mu dopovedó, kako lepa vsotica se lahko zasluži pozimi. In za to je treba podpore.

Gospod vodja Dolenec se po vsem strinja z mislimi gospoda predgovornika, da je potrebno, vzpodbujati Dolenjca v omenjeni méri.

Ko sem hodil kot potni učitelj po Dolenjskem, nisem na blizu 1000 oralov vinogradov videl nikake vrbe, trsje privezujejo tam z brezovimi šibinami. A kjer sem zapazil na Dolenjskem vrbo, bila je slaba. Dolenjci namreč nimajo nikacega pojma, kako umejo Vipavci ravnati z vrbo. Iz šibec tistih šestih vrst vrb, katere imajo na razpolaganje, umó Vipavci prav naglo spletati gnojne koše, kakoršnih ni najti drugé. Ali Vipavci trebijo vrbo tudi v zimi in učenci slapenski se vedno jezé, kedar ni družega opraviti, in se jim ukaže: „béke snažit!“ S prva tega ne morejo umeti, ali pozneje so zeló hvaležni, ako z dobro šibo hitro privežejo trs.

Gospod družbeni prvosednik omenja, da posnemlje iz razprav gospodov govornikov o tej stvari, da bi bilo namenu primerno, izprositi od sl. ministerstva podporo v ta namen, da se sestavi primeren návod o ravnanji z békami in se razširi med kmetškim ljudstvom.

Gospod Ogulin trdi, kar se tiče ravnanja z békami po Dolenjskem, ni ravno tako slabo, kakor se je trdilo, le ker je večja množina, se premalo izbira v vrstah.

Odbornik Murnik izjavlja, da se predlog podružnice v Novem mestu mora toplo pozdraviti. Uže pred daljšim obrnilo se je ministerstvo kmetijstva na družbo zaradi uvedanja pletenja in vrboreje. Centralni odbor je vstregel s poročilom, v katerem je gorko priporočal to stroko obrtnije. Tudi sl. deželni zbor se je poprijel te stvari in sl. vlada je njegove namene podpirala. Trgovinsko ministerstvo pa je vprašalo trgovinske zbornice, kako bi se hišna obrtnija s pletenjem pospešila.

Odgovori so šli sem in tje in obljubilo se je, da bode prišel ministerstva poslanec na Kranjsko, da pregleda stvar. Tedaj o tej zadevi ni treba več nobenih dokazov, da je koristna, in centralni odbor bode z veseljem ponovil svojo prošnjo pri sl. ministerstvu.

Gospod družbeni prvosednik izreka, da bo centralni odbor zatorej z veseljem o tej stvari storil stopinje pri sl. vladi in tako ustregel željam gospoda predlagalca.

Odbornik Murnik omenja, da pride še na vrsto predlog uda gospoda vodje meščanske šole v Krškem

Lapajmeta. Ta se glasi: „Slavni odbor! Z ozirom na to, da se na Kranjskem toliko koristne kmetške posojilnice s proste roke tako težko in silno polagoma snujejo, želel bi podpisani ud sl. c. k. kmetijske družbe, da bi občni zbor (odbor) morda razpravljal vprašanje o posojilnicah in zlasti to poudarjal, ali ne bi bilo mogoče, okrajne posojilnice za vsaki politiški ali sodnijski okraj na Kranjskem po postavnem potu v življenje obuditi, kakor je to česki deželni odbor za ondotne kraje zaključil.

Odbornik Murnik omenja, da posojilnice ali založnice (Vorschusskassen) stojijo zdaj na dnevnem redu in skuša se z ustanovitvijo pomagati čedalje bolj ubožanemu kmetu. Kakor poroča „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung“, je tudi deželni zbor v Pragi to zadevo obravnaval. Tudi centralni odbor bode to važno stvar odmah vzel v pretres.

Gospod Ogulin omenja, da je novi kataster sestavljen tako vihravo, da je zeló potrebno, pregledati ga na novo. Gospodarji se trpinčijo z eksekucijami za davke o predmetih, kateri niso njih in ki jih nimajo. Skrajni čas bi zatorej bil, da se kataster pregleda in spravi v soglasje s starimi zemljiškimi knjigami, da plačujejo davek oni, katerim je to res dolžnost.

Gospod vladni svétnik pl. Fladung izreka na to, da se to zlob najprej odstrani, ako se obrne do kompetentne gosposke, to je, do c. k. finančnega vodstva, katero jih more in jih bode rešilo kratkim potem.

Centralni odbornik gospod Makso pl. Wurzbach pa pravi, da plačujejo davke, silijo se ljudje, ki časih res nimajo nikacega posestva v dotičnih občinah. Meni so se pripetili trije takošni slučajji, a jaz sem si lahko pomagal, ker sem sam vložil reklamacijo. Kmetovalcu je to mnogo teže in draže, ker mora za to največkrat iskati pomoči pri odvetnikih, kar vedno prizadeva ne majhnih stroškov.

Gospod družbeni prvosednik izjavlja na to, da bode gosp. zastopnik sl. deželne vlade vzel predlog g. Ogulina na znanje. S tem je bila rešena vrsta obravnav. Predsednik se še zahvaljuje za vztrajno udeležbo pri posvetovanji in sklene zborovanje ob $\frac{3}{4}$ na 8. zvečer.

O tržaški razstavi.

Za tržaško razstavo postavljeni odbor je izdal določbe o razstavi nekaterih kmetijskih stvari in pridelkov, iz katerih posnamemo ob kratkem to, kar je posebno za bralce „Novic“ mikavnega. Za danes podamo le nekaj o določbah zadevajočih razstavo raznih živali.

Živali se bodo razstavljale v dveh dôbah meseca septembra, dnevi pa se bodo še le pozneje odločili in naznanili. V prvi dobi se bodo razstavljali konji in psi, v drugi goveja živina, ovce, prešiči in druge živali. Zadnja dva dneva vsake dobe bo somenj za prodajo razstavljenih živali.

V razstavo se bodo jemale le take živali, ki kažejo zboljšanje plemena in dobre živinoreje.

Kdor hoče kako žival razstaviti, naj se najdalje do 1. junija t. l. oglasi pri upravnem odboru v Trstu, v oglasilu pa naj pové, koliko repov misli razstaviti. Razstavljena živina se ves čas oskrbuje na stroške razstavljavca; odbor pa po njegovi prošnji krmo preskrbuje po tržni ceni.

Vsak razstavljavec mora izkazati se s spričalom svojega županstva, da je razstavljeno žival sam izredil ali da je vsaj leto dni njegova; le o bikih je zadosti, če ga ima gospodar pol leta. Razstavljene živali mo-

rajo imeti ljudi, ki jih oskrbujejo, in ti ljudje smejo vsaki čas brez vstopnine priti k svojim živalim.

Za prostor ali stanišče bo za ves čas razstave, vštevši dan prihoda in odhoda, plačati tako: Za konja 10 gld.; za doraščeno goved 4 gld.; za telička 2 gld.; za mulo 4 gold.; za osla 2 gold.; za eno do šest ovac 4 gold.; za enega do šest prešičev 4 gold.; za psa 1 gold. Za zajčke in kuretino ni plačati nič.

Premije, katere prisodi posebna komisija, so častni diplomi, medalije, častne omembe in denarna darila, ki so: za konje 200, 100 in 50 gold., za druge živali pa po 50, 30, 15 in 10 gold.

K razstavi se pripuščajo te-le živali:

Čvrsti biki, junčki od 3 mesecev do leta stari; plemenske krave s sesajočim teličkom; druge krave, ki dajo veliko mleka, do 6 let stare; lepe mlade kravice do 2 let stare; vprežni voli, ki se po rasti in moči odlikujejo, 2 do 8 let stari; pitani voli; žebci 4 do 10 let stari; vprežni konji, lahki in težki; vprežne in jahalne kobile od 4 do 14 let z žebičkom ali brez njega, pa tudi težke kobile; žebički in žebice do 3 let; tropa kónj z vsaj enim žebcem; osli (žebci), mule vsake vrste ovce, prešiči dobrega plemena, domači zajčki; domača kuretina in perutnina in tudi tuja, ki je pa prišla vsaj pred 6 meseci v Avstrijo; psi vsake baže in plemena.

Oglasila za razstavo tu navedenih živali sprejema izvrševalni (upravni) odbor v Trstu, pošiljajo se pa lahko tudi „trgovinski in obrtni zbornici kranjski“ v Ljubljani, katera o vsi ti zadevi tudi daje nadrobnejša pojasnila. Se vé, da se ji morajo oglasila poslati še pred zadnjim obrokom, to je, 1. junijem t. l.

(Konec prihodnjích.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

Vvod. Priprave za romanje. Odhod.

„Oj, blagor Vam, ki pojdete v Rim! Tudi jaz bila sem uže tako srečna, nahajati se tam. Kdor je videl Rim enkrat, boleha tako rekoč hrepenenja, videti ga vnovič!“

Frančiška baronica Pilat.

Dolga dolga leta nosil sem v dnu svojega srca vroče želje, videti v življenji enkrat ono preslavno mesto, ki je bilo v starodavnih časih središče enega izmed najbolj hrabrih, pogumnih, učenih in premedenih narodov vseh vekov in časov, in na čegar razvalinah postavila si je svoj prestol nepremagljiva in večna moč, sv. katoliška cerkev, da bi razširjala od tod luč Kristovo, luč prave sv. vere rodovom vse zemlje. „Roma“ bila je ponos starim Rimljanom; „sv. Rim“ pa je središče vsega katoškega sveta, in radosti zatiplje vsakemu pravoverniku srce, ako izreče to sloveče ime.

Uže l. 1871., ko se je bilo šlo lepo število Slovencev poklonit papežu-jetniku Piju IX., mikalo me je močno, pridružiti se njim. Neka nemila okoliščina odvrnila me je bila od tega; kolikorkrat sem se pozneje zmisli na to, zbolelo me je nekako pri srcu, in tudi ta trenutek še mi je žal ter mi dalje bo, da sem bil ostal takrat doma. — Ko je pa „Danica“ v svojem 11. listu 1881. leta zaklicala našemu narodu: „V Rim! v Rim!“ širil mi je, prebravšemu ta klic, skoz kost in mozeg, in zdajci djal sem sam sebi: „Joža! — zdaj ali pa nikoli!“ Sklenil sem bil sicer, želje svoje ne obešati na veliki zvon; al ideja velikega in splošnega slavjanskega romanja tje do prestola apostoljskega videla se

mi je tako uzvišena, da je v 14. listu „Danice“ tudi moja malenkost, akoravno v to nepoklicana, pod anonimom „R. P.“ vabila naš narod k obilni udeležbi romanja, ter ob enem nasvetovala nekak načrt, po katerem naj bi se vsa stvar vravnala. Škoda, da moje besede niso bile padle na plodovita tla; nasledek tega pa je bil, da smo Slovenci ravno z romanjem našim pokazali, kako malo edini da smo. O tem vendar nobene daljne besede več!

Do malega vse časopisje, slavjansko in neslavjansko, romarski ideji in katoški stvari prijazno in neprijazno obravnavalo je od časa do časa to zadevo; romarjev oglaševalo se je čedalje več, in stvar prihajala je čedalje bolj mikavna, neizrečeno in neskončno vabljiva. Ker se je Slovencev od dne do dne več za romanje oglašalo, jeli so jih bratoljubno vabiti slovanski bratje na severu (Čehi, Poljaci) in na jugu (Hrvatje itd.), naj se jim pridružijo. Prvi izvolili so si bili pot preko Trsta in čez Jadransko morje v Jakin (Ankono) ter naprej naravnost v Rim. Stroški tega potovanja kazali so se v resnici tako zmerni, in zamuda časa tako kratka, da je večina Slovencev sklenila, pridružiti se njim, a ne Hrvatom, ki so po večem nameravali romati po suhem skoz Notranjsko, čez Gorico, Kormin, Benetke, Bolonijo itd. proti Rimu. Za to potovanje (s Hrvati namreč) treba je bilo več časa in kazali so se tudi večji stroški.

Kar zadene priprave moje osebe, vršile so se mi precéj srečno. Trdo denarno zadevo polahkala mi je prijazna prijateljska roka; še dokaj lože mi je šlo za šolskega namestovalca za čas romanja (č. g. kaplan in katehet L. Z. so mi rade volje to obljubili); in tudi sl. c. kr. okrajni šolski svet v Kranji brez vsega ugovora dovolil mi je šolskega namestovalca za 14 dni. Kdo je bil tedaj bolj srečen od mene!

Da vravnanje in vladanje tako mnogoštevilnega romanja ni lahka stvar, kdo bi o tem dvomil? Ni bilo čudo toraj, da je bil od strani severnih Slovanov popotni načrt večkrat nekoliko premenjen. Poslednjič prejel sem od prečastnega gosp. prošta dr. Ant. Jarca iz Ljubljane, ki so sprejemali slovenske romarje, listnico naslednjih besed: „Rimski romarji pridejo iz Dunaja uže zjutraj ob devetih 31. min v ponedeljek (27.) v Ljubljano“. (Določen je bil namreč poprej čas prihoda še le na popoldan tega dneva.)

Prišla je bila nedelja, 26. rožnika 1881. kot dan odhoda. Dovršil sem bil še vsa opravila, katera mi naklada moj poklic na tak dan in poslovil se nekako otožnega srca od ljube domače hiše. Temu se tudi ni bilo čuditi; zakaj potovati čez sinje morje v deželo, katere stanovniki nam Avstrijanom od nekaj niso bili prijazni, o času najhujše poletne vročine in v podnebje, celó za ondotne domačine pogostno nezdravo; poleg tega italijanskega jezika nezmožen itd., — vse take in enake razmere premišljeva se človeku nekako vžali pri srcu, zapustivšemu ljubi dom. — Ob 5. uri popoldne odpeljal me je poštni voz. Izmed 7 romarjev iz staroškega dekanata odhajal sem menda jaz zadnji z doma. Na poli pota proti Škofji Loki sešla sva se s prvim romarskim tovarišem in starim pobratimom č. gosp. Primožem Peterlin-om, farnim namestnikom pri sv. Lenartu. On je bil uže pred 10 leti v sv. Rimu, in uže takrat me je prav zeló vabil, naj se pridružim tadanjim romarjem. Da sem bil take tovaršije, toraj srčno vesel, je več kot gotovo. V Škofji Loki so nama prijazni gg. kapucini postregli z dobro malo južino, in povsod, kamor sva prišla, voščili so nama srečen, zdrav pot, priporočevali se v pobožen spomin na svetih krajih in mestih, pa tudi za odpustke (spominke) iz Rima. Ob 8. uri zvečer odpeljala sva se iz Loke, ob poli 9. ure pri-

Od druge strani lahko bi se nam reklo, da je uže sedaj mogoče dedne dolgove spremeniti v anuitetne, to je v take, ki se lahko na več let izplačujejo, in sicer pri zemljiščnih denarnih zavodih, pri hranilnicah itd., ki prav rade posojujejo na posestva denar. Kdor pa pozna težave in stroške, predno se od takih zavodov dobi denar, kdor vé, kako visoke obresti tirjajo hranilnice, in komur je znano, da taki denarni zavodi posojujejo le na nezadolžena posestva — in koliko je še takih! — sprevidel bode vsak, da je posestnik največkrat primoran, iskati denarne pomoči pri oderutih, ki ga nazadnje navadno na boben spravijo. Ako bi pa državne denarnice to stvar prevzele, bili bi letni izplačevalni stroški le nizki ter bi se z drugimi davki vred odrajtovali, kar bi bilo jako pripravno in ne drago.

Marsikdo si bi mislil: vsaj ni treba, da bi se država mešala v privatne zadeve državljanov. Ali temu nasproti lahko povemo, da se država dostikrat v privatni stvari vtika, ter državljanom dela včasih tudi nepotrebne sitnosti. Država pa vendar vé, da ne sme lahkomišljeno gledati, kako kmetijski glavni steber države od dne do dne propada. Sveta dolžnost države je, zopet okrepčati uže oslabeledi kmetijski stan.

E. Kramar.

O tržaški razstavi.

(Konec.)

Za kmetijski oddelek te razstave so splošne določbe, ob kratkem posnete, najvažnejše te:

Razstavljavci se imajo najdalje do 15. junija t. l. pismeno oglasiti pri razstavnem odboru v Trstu in razen svojega imena in bivališča naznaniti tudi, kaj in koliko nameravajo razstaviti, da se more še o pravem času sestaviti splošni zapisnik, ki se ima razglasiti še pred razstavo.

Kar se tiče rastlin, mora imeti vsaka napis, ki pové njeno rastlinstvo ali botanično in pa vrstno ime; tudi mora imeti povrstno številko. Vse to se mora zapisati tudi v zapisnik, kateri se pošlje ali izroči komisiji. Prosijo pa se razstavljavci, naj bi žive ali zelene (frišne) cvetlične šopke, dekoracije in vrtne rastline tu in sem, kolikorkrat bo potrebno, premenjevali.

Mestnine je plačati:

Za štirjaški meter: I. v pokritem prostoru: a) za kurentni meter čela do 0.75 metra globočine ob stenah uštevši visočino 1.5 metra 5 gold. 50 kr.; b) za kvadratni meter večje globočine 10 gold.; c) za vsak čez 1.5 metra sezajoči kvadraten meter prostora ob steni 3 gold.; d) za kvadraten meter tal pri prosto stoječih predmetih 13 gold.; II. v parku: a) na planem za vsak kvadraten meter 3 gold., b) na prostoru, ki se ima razstavljavcu pripraviti, 4 gold. Deli metra zaračunajo se za celega. Kdor razstavi zbirke nižjega obrtstva, utegne se mu v posebnih, ozira vrednih slučajih znižati mestnina.

Darila ali premije, katere prisoja posebna komisija (jury), so častni diplomi, medalije, častne omembe (pohvala) in denarna darila.

V tem razredu razstavljale se bodo te rastline in pridelki:

Žito vsake vrste, sočivje, semena, ki dajo olje, lanene rastline in barvene (na pr. žafran), koreni in sočnate korenine (krompir itd.), dišeča in zdravilna zelišča, krmne rastline, vrtna in poljska zelenjava, posamezno in v zbirkah, za shranitev pripravljena zelenjava in sočivje vsake vrste, zbirke vrtnih semen, vrtna zemlja in vrtni gnoj.

V sadjerejskem razredu se bo razstavljalo: Svežno (frišno) sadje, mehko in trdo, grozdje, zbirke

svežnega sadja, sadna drevesa v posodah izrejena (le grozdna trta zavoljo nevarnosti pred trtno ušjo ne), suho in prinarejeno sadje itd.

V gozdarski razred se bo sprejemalo: Čreslovinke in strojarske tvarine, semena raznih gozdnih dreves, les za razne stavbe in tesarije, izdelki iz lesa, tudi drugi gozdni pridelki (skorja, smola, gobe, mah itd.), drva, oglje itd.

Potem pride vse, kar se dobi od živine in živali sploh, katere človek redi, tako kože, volna, mast, med, vosek, surovo maslo, sir itd.

Tudi kmetijsko orodje in razni stroji za vrt, njivo in travnik, sejalnice, kosilnice itd., pa tudi modeli in orodje za gozdarske pridelke, kakor pile (žage), rezalnice za tanje dilje itd., kar se dandanes pri obdelovanju lesa rabi.

Svoj oddelek imajo tudi vsakovrstni načrti in modeli za kmetijska poslopja hleva, gnojišča, namakanje polja in travnikov itd., potem ribško orodje in ribarstvo po tekočih vodah.

Slednjič je tu še razred za kmetijsko književnost, časopisje in podučne spise ter razglasila, znanstvene zbirke te vrste, podobe, modele in ponarejeno sadje itd., sploh kar služi kmetijstvu za izgled in poduk.

Od 5. do 15. septembra t. l. bo pa še posebna razstava pridelkov in rastlin umetnega vrtnarstva, o kateri je izdan tudi obširen program, katerega si lahko vsak ogleda pri trgovinski in obrtni zbornici kranjski.

Toliko za zdaj o tržaški razstavi. Nadrobneja pojasnila o vsaki tu omenjenih stvari, kakor smo uže zadnjič omenili, dobi lahko vsak pismeno ali ustmeno pri kmetijski in obrtni zbornici kranjski v Ljubljani v stari „kresiji“.

Natoroznanske stvari.

Naravoslovska pisma.

Spisuje Ivan Š—c.

1. Lakota hujša.

Človek se trudi in dela od rojstva do groba, giblje in prestavlja svoje telo skoraj noč in dan, dokler se ne vleže k večnemu počitku. A pri tem premikanji in delovanji bi kmalu onemogel, ko bi od zunaj ne dobival podpore, z eno besedo, ko bi ne jedel. Kolikor ust na svetu — toliko jih zeva na dan; nekatera z večim, druga z manjšim vspehom, nekaj pa vsaka vjamejo.

Kar veljá o človeku, to opazujemo tudi pri živalih. Njihovo življenje se oznanuje enako našemu v pregibanji, in to pregibanje nastaja vsled razpada živalske tvarine. Življenje tedaj porabi tvarino in jo spreminja v razne druge snovi. Ako telo teh ne more porabiti, vrže jih od sebe in se ne zmeni več za nje. To opravilo ima vsako živalsko telo in lahko je razumljivo, da mora poginiti prej ali pozneje vsaka žival, če se ne nadomesté porabljene tvarine, to je, če ne vživa jedil. Zraven jedil pa so važni tudi živalski udje; ti morajo biti zdravi, da zamorejo jedil donášati in jih spreminjati; pri bolnih udih ne pomaga noben živež, nobena pečenka ne hasne telesu, dokler udje ne ozdravijo; narobe pa tudi udje oslabé brez hrane in konečno zbolé.

Živež in delovanje udov je toraj glavni pogoj življenju, živalskemu, kakor tudi človeškemu. Ako pa hočemo te pogoje in glavne stebre življenja natančneje spoznati, moramo razne poskuse delati z živalskim telesom; te poskušnje so sicer težavne, a jako važne za